

*Zeszyt ćwiczeń
dla szkół muzycznych
klasa III*

© Copyright by Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2007

Projekt okładki: Agata Fuks
Korekta: Małgorzata Chowaniec

ISBN 978-83-7308-913-6
ISBN 978-83-7308-910-5

Oficyna Wydawnicza „Impuls”
30-619 Kraków, ul. Turniejowa 59/5
tel. (012) 422-41-80, fax (012) 422-5947
www.impulsoficyna.com.pl, e-mail: impuls@impulsoficyna.com.pl
Wydanie VII poprawione, Kraków 2007

Kaligrafia

Napiszcie nuty według wzoru.

Kaligrafia

Napiszcie nuty według wzoru.

Wartości rytmiczne dłuższe od ćwierćnuty

Wartości rytmiczne — to dźwięki o różnym czasie trwania

$$\text{♪} \text{♪} = \text{♪} = 2$$

$$\text{♪} \text{♪} = \text{♪} = 3$$

$$\text{♪} \text{♪} = \text{○} = 4$$

$$\text{♪} \text{♪} = \text{⊗} = 5$$

$$\text{○} \text{♪} = \text{○} = 6$$

$$\text{○} \text{♪} = \text{⊗} = 7$$

Wartość rytmiczna do 5 powstała z połączenia taktów $\frac{3}{4} + \frac{2}{4} = \frac{5}{4}$

Wartość rytmiczna do 7 powstała z połączenia taktów $\frac{4}{4} + \frac{3}{4} = \frac{7}{4}$

⊗ oznacza brak pojedynczej nuty.

Gamy durowe

Gama durowa — to 8 kolejnych dźwięków.
Składa się z sekund wielkich (całych tonów), których jest pięć, oraz z sekund małych (półtonów), których są dwie. W każdej gamie durowej półtony są między III a IV° oraz VII a VIII°. Nazwy gam durowych piszemy dużą literą.

Gama C-dur

Gama G-dur

Gama D-dur

Gama F-dur

Gama B-dur

III – IV VII – VIII Półtony Triada T S D T

III – IV VII – VIII Półtony Triada T S D T

III – IV VII – VIII Półtony Triada T S D T

III – IV VII – VIII Półtony Triada T S D T

III – IV VII – VIII Półtony Triada T S D T

Triada

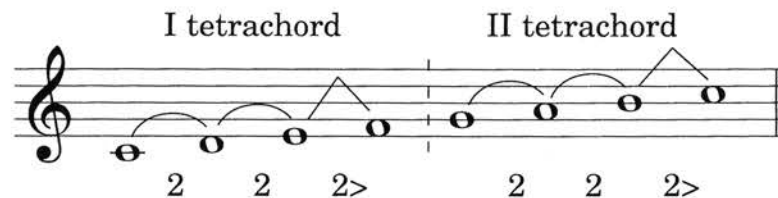
**Triada — to trójdźwięki zbudowane na stopniach: I, IV, V.
Triada zawiera wszystkie dźwięki gamy.
Trzy trójdźwięki triady w gamach durowych są durowe.**

Nazwy stopni gamy:

- I Tonika
- IV Subdominanta
- V Dominanta
- VII Dźwięk Prowadzący do Toniki

Tetrachord

**Tetrachord — to połowa gamy. W gamie durowej obydwa tetrachordy są jednakowe.
Składają się z sekund: 2, 2, 2>.**

Grupowanie nut w taktach

1 2 1 2 1 2 1 2

2/4

1 2 3 1 2 3 1 2 3 1 2 3

3/4

1 2 3 4 1 2 3 4 1 2 3 4 1 2 3 4

4/4

1 2 3 4 5 1 2 3 4 5 1 2 3 4 5 1 2 3 4 5

5/4

1 2 3 4 5 6 1 2 3 4 5 6 1 2 3 4 5 6 1 2 3 4 5 6

6/4

1 2 3 4 5 6 7 1 2 3 4 5 6 7 1 2 3 4 5 6 7 1 2 3 4 5 6 7

7/4

Grupy szesnastkowe

1.

wsko – czyć krok

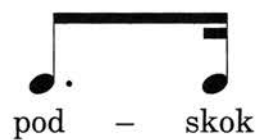
2.

krok wsco – czyć

3.

pod – skok

4.

ko – nik

5.

ska – kan – ka

Transpozycja

Transpozycja — to przeniesienie melodii do innej tonacji (gamy)

Melodia francuska zapisana w znanych gamach C G D F B.

C-dur

I V VI V IV III II I

G-dur

I V VI V IV III II I

D-dur

I V VI V IV III II I

F-dur

I V VI V IV III II I

B-dur

I V VI V IV III II I

Uzupełnienie ćwierćnutowe

**Uzupełnienie ćwierćnutowe — to wypełnianie nut długich ćwierćnutami.
Pod wolnym liczeniem piszemy ćwierćnuty, a pod zajęтым odpowiednie pauzy.
Pod pauzą w temacie (T) piszemy taką samą pauzą.**

Uzupełnienie ćwierćnutowe.

The exercises are as follows:

- Exercise 1:** The 'temat' line shows a quarter note on G4. The 'uzupełnienie' line shows a quarter rest followed by four quarter notes: G4, A4, B4, C5. Fingerings: 1 2, 1 2 3, 1 2 3 4.
- Exercise 2:** The 'temat' line shows a half note on G4. The 'uzupełnienie' line shows a half rest followed by six quarter notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4. Fingerings: 1 2 3 4 5, 1 2 3 4 5 6.
- Exercise 3:** The 'temat' line shows a whole note on G4. The 'uzupełnienie' line shows a whole rest followed by seven quarter notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. Fingerings: 1 2 3 4 5 6 7.

Uzupełnienie ósemkowe

1 . 2 . 1 . 2 . 3 . 1 . 2 . 3 . 4 .

T
U

1 . 2 . 3 . 4 . 5 . 1 . 2 . 3 . 4 . 5 . 6 .

T
U

1 . 2 . 3 . 4 . 5 . 6 . 7 .

T
U

Wypełnij według wzoru.

Oto przykłady kanonów gestów w cztermiarze, w pulsie ćwierćnut, z opóźnieniem jednotaktowym:

„Sprzątanie” — 4 głosy

takt 1 — trzepanie dywanów

takt 2 — mycie okien

takt 3 — zamiatanie

takt 4 — ścieranie kurzy

„Praca w ogródku” — 4 głosy

takt 1 — kopanie

takt 2 — plewienie

takt 3 — podlewanie

takt 4 — zrywanie owoców

„W sklepie zabawkowym” — 4 głosy

takt 1 — piłki (skoki na obu nogach)

takt 2 — misie (naśladowanie kroków misia)

takt 3 — lalki (mówienie słów ma-ma, ta-ta)

takt 4 — pajace (rozkrok z wymachem rąk w górę i zeskok z klaśnięciem)

„Dwa koła współśrodkowe” – 2 głosy, opóźnienie jednotaktowe

takt 1 — uczniowie klęczą, głowy pochylone

takt 2 — uczniowie podnoszą ręce do poziomu głowy

takt 3 — uczniowie opuszczają ręce do pozycji pionowej

takt 4 — uczniowie wstają

takt 5 — uczniowie podnoszą ręce do poziomu głowy

takt 6 — uczniowie idą krokami ósemkowymi po kole (jedna grupa w prawo, druga w lewo)

takt 7 — koło mniejsze zamienia się miejscami z uczniami z koła większego

takt 8 — uczniowie opuszczają głowy i zatrzymują się w miejscu

„Kanon z piłką” — 4 głosy, opóźnienie jednotaktowe

takt 1 — 4 ćwierćnutowe kroki po linii koła

takt 2 — 4 ćwierćnutowe odbicia piłki o podłogę

takt 3 — 4 ćwierćnutowe kroki dookoła swojej osi

takt 4 — 4 ćwierćnutowe przrzucania piłki z prawej do lewej ręki

„Dwa pociągi” — 2 głosy, opóźnienie dwutaktowe

temat rytm $\frac{4}{4}$

Po zapamiętaniu tematu rytmicznego dzieci tworzą dwa koła współśrodkowe, a w ręce trzymają obręcze naśladujące kręcenie kół pociągu. Pierwszy głos idzie w prawo, drugi w lewo z opóźnieniem dwutaktowym. Po zakończeniu pociąg pierwszy stoi „przed semaforem” i role się zmieniają. Rozpoczyna drugi głos, stając się pierwszym.

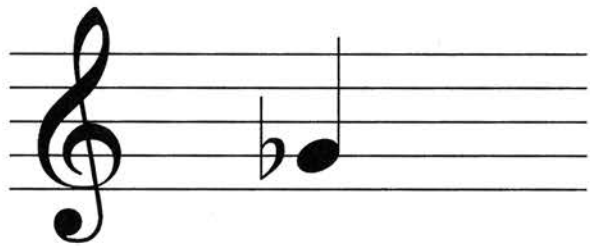
Ad. 4 Kanon wokalny polega na realizacji głosem. Można go śpiewać ze słowami, solmizacją lub literowo. W tym kanonie kompozytor ustala ilość głosów i opóźnienie. Można go także wykonywać na dzwoneczkach.

Ad. 5 Łańcuch realizacji polega na wykonaniu uprzednio usłyszanego rytmu z równoczesnym rozpoznaniem i zapamiętaniem nowego rytmu, granego w tym czasie przez nauczyciela muzyki. Oto przykład:

Nauczyciel $\frac{4}{4}$

W łańcuchu realizacji takty trudniejsze należy przedzielić łatwiejszymi.

Rebus

+ cha

g = p

Kanony

1.

I II

Bim, bam bim, bam dzwo - nek dzwo - ni wo - ła nas

i do szko - ły wzy - wa nas bim, bam bim, bam.

2.

I II

Wiel - ki ze - gar bi - je bim, bam bim, bam ma - ły za - gar bi - je tik tak tik tak

III

tik tak tik tak a ze - ga - rek kie - szon - ko - wy cy - ku, cy - ku, cy - ku, cy - ku, cy - ku, cy - ku, cyk!

3.

I II

Zbu - du - je - my no - we mia - sta ko - lo - ro - we tak jak w baś - niach.

Zbu - du - je - my no - we dro - gi i pój - dzie - my po przy - go - dy.

4.

I II

Do szko - ły, gdy i - dziesz pa - mię - taj, by wy - słu - chać swej Pa - ni
a wte - dy ty na - u - czysz się jak lep - szym być.

5.

I II III

Rozpoznajcie interwały z kanonu nr 5.

Rondo

Rondo — to utwór złożony z głównego powtarzającego się tematu zwanego refrenem i zmieniających się kupletów

Najkrótsze rondo jest pięcioczęściowe. Rozpoczyna je refren — R, potem następuje kuplet — K¹, znów R, po nim K² i na koniec także R.

Oto schemat ronda R K¹ R K² R
lub A B A C A

The image displays five staves of musical notation in 3/4 time, illustrating the structure of a five-part rondo. Each staff begins with a treble clef and a 3/4 time signature. The first staff is labeled 'A' and contains a melodic phrase: quarter note G4, quarter note A4, quarter note B4, quarter note C5, quarter note B4, quarter note A4, quarter note G4, quarter note F4, quarter note E4, quarter note D4, quarter note C4. The second staff is labeled 'B' and contains a different melodic phrase: quarter note C4, quarter note D4, quarter note E4, quarter note F4, quarter note G4, quarter note A4, quarter note B4, quarter note C5, quarter note B4, quarter note A4, quarter note G4, quarter note F4, quarter note E4, quarter note D4, quarter note C4. The third staff is labeled 'A' and is identical to the first staff. The fourth staff is labeled 'C' and contains a third melodic phrase: quarter note C4, quarter note D4, quarter note E4, quarter note F4, quarter note G4, quarter note A4, quarter note B4, quarter note C5, quarter note B4, quarter note A4, quarter note G4, quarter note F4, quarter note E4, quarter note D4, quarter note C4. The fifth staff is labeled 'A' and is identical to the first staff. Each staff ends with a double bar line.

Rondo wokalne

A

B

C

Rondo rytmiczne

A $\frac{4}{4}$

B $\frac{4}{4}$

A $\frac{4}{4}$

C $\frac{4}{4}$

A $\frac{4}{4}$

Improwizując rondo melodyczne czy rytmiczne, ustalamy wspólny refren, a każdy uczeń może mieć własny pomysł na kuplet. Ulubionym rondem jest taka forma, kiedy siedzimy w kole, rozpoczynamy refren, a każdy uczeń improwizuje kuplet melodyczny (bez solmizacji — na sylabie „la”) lub rytmiczny. Rondo możemy też utworzyć przy pomocy gestów.

Poprzednik i następnik

**Poprzednik i następnik to dwa zdania muzyczne.
Poprzednik to jakby zdanie pytające. Następnik to jakby odpowiedź.
Poprzednik kończy się dominantą (najczęściej), a następnik toniką.**

The image displays six musical examples of antecedent and consequent phrases. Each example consists of two staves of music. The first staff is labeled 'Poprzednik' and the second 'Następnik'. The phrases are written in treble clef. The first four examples are in 2/4 time, the third in 3/4, and the last in 2/4. The keys are: C major (examples 1 and 2), F major (example 3), and D major (examples 4, 5, and 6). The antecedent phrases end with a dominant chord (D), and the consequent phrases end with a tonic chord (T). Example 5 shows a consequent phrase that ends with a tonic chord (T) but does not have an antecedent phrase shown above it.

Polirytmia

Polirytmia — to różne wartości rytmiczne wykonywane równocześnie

poli — znaczy wiele

Przykładem polirytmii jest uzupełnienie ćwierćnutowe i ósemkowe.
Na rytmice najczęściej będziemy wykonywać polirytmie dwugłosową.

ręce	nogi
nogi	ręce

2/4

3

3

6/4

5/4

prawa ręka
lewa ręka

itd.

prawa ręka
lewa ręka

3

3

3

itd.

prawa ręka
lewa ręka

itd.

prawa ręka
lewa ręka

itd.

prawa ręka
lewa ręka

itd.

prawa ręka
lewa ręka

1 i 2 i 1 i 2 i

itd.

W polirytmii zmieniamy głosy tak, że górny staje się dolnym i odwrotnie.

Polimetria

Polimetria — to kilka oznaczeń taktowych (metrum) w tym samym utworze

poli — wiele, metria — metrum

1.

2.

3.

4.

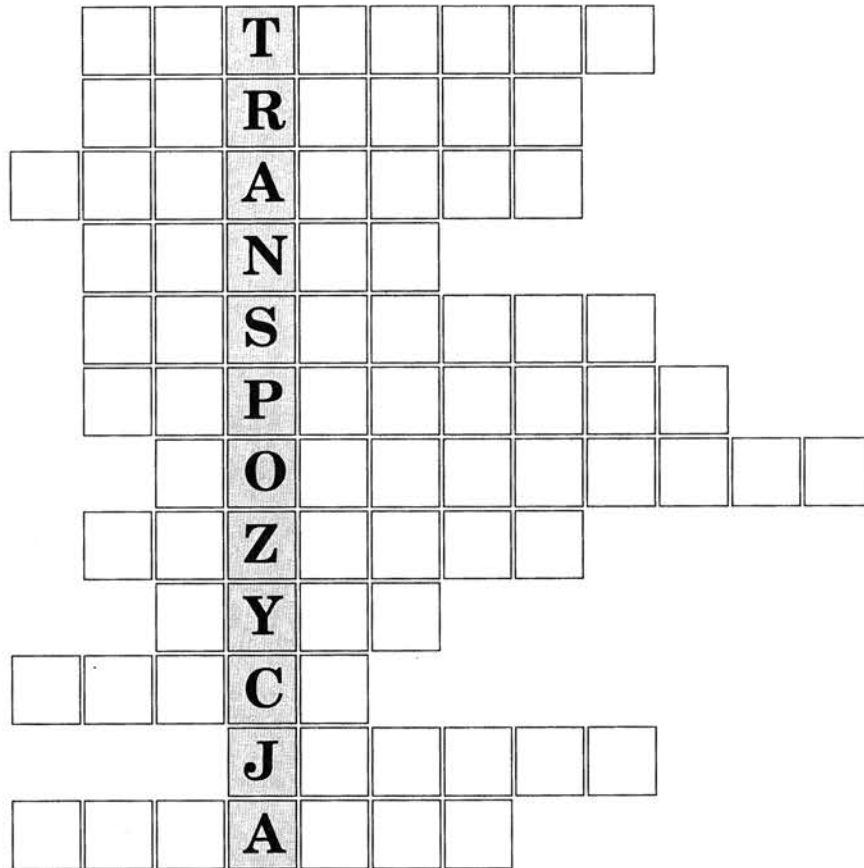
5.

6.

Ostatnie ćwiczenie wykonajcie w różnych tempach.

Krzyżówka

1. Odległość między dźwiękami
2. Znak przedłużający nutę
3. Łuk przedłużający nutę
4. Utwór wielogłosowy, każdy głos wykonuje to samo z opóźnieniem
5. Unieważnia krzyżyk
6. Powtórzenie
7. Kilka metrum w tym samym utworze
8. Podwyższa dźwięk
9. Dźwięki o różnym czasie
10. Otwiera pięciolinie
11. Na niej jabłka
12. Tempo wolniejsze od moderato

The image displays a musical score for three systems, each featuring three parts: T (Trumpet), Pp (Piano), and Pz (Percussion). The time signature for all parts is 4/4. Each system is separated by a vertical bar line. The first system shows the T part with a quarter note, two eighth notes, and another quarter note. The Pp part consists of a continuous eighth-note pattern. The Pz part has a quarter rest followed by two quarter notes. The second system shows the T part with a quarter note, a quarter note, and a quarter note. The Pp part continues with eighth notes. The Pz part has a quarter rest followed by a quarter note. The third system shows the T part with a quarter note, a quarter note, and a quarter note. The Pp part continues with eighth notes. The Pz part has a quarter rest followed by a quarter note. Each system concludes with a double bar line.

Do podanych tematów napiszcie Pp i Pz.

T $\frac{4}{4}$

Pp $\frac{4}{4}$

Pz $\frac{4}{4}$

T $\frac{4}{4}$

Pp $\frac{4}{4}$

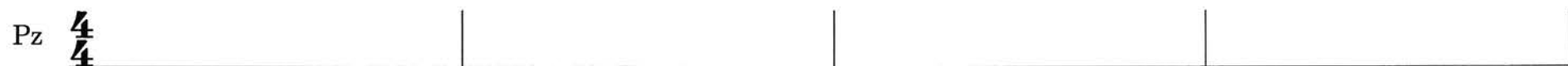
Pz $\frac{4}{4}$

T $\frac{4}{4}$

Pp $\frac{4}{4}$

Pz $\frac{4}{4}$

Do podanych tematów napiszcie Pp i Pz.

Rebus

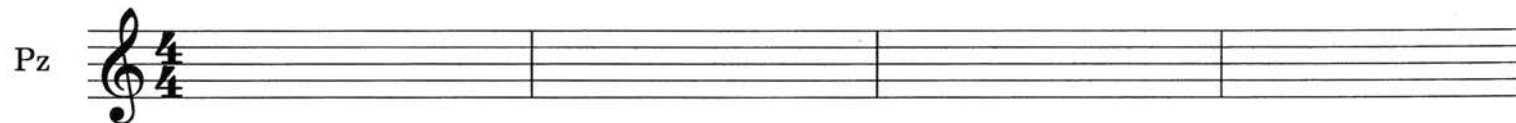
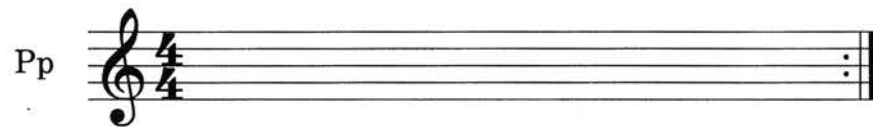
+

za

Melodie wykonywane 2 razy szybciej i 2 razy wolniej

Napiszcie poniżej Pp i Pz.

Takt ósemkowy $\frac{6}{8}$

Ponieważ w taktach ósemkowych ósemki łączymy po trzy, powstają następujące takty $\frac{3}{8}$, $\frac{6}{8}$, $\frac{9}{8}$, $\frac{12}{8}$.

1. 1 2 3 4 5 6 1 2 3 4 5 6 1 2 3 4 5 6 1 2 3 4 5 6

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

Pamiętajcie,
że trzy ósemki równe są
ćwierćnucie z kropką.
Nie mylcie ich z triolą
równą ćwierćnucie.

$$\text{quarter note} = \text{quarter note with a dot} \quad | \quad \text{triplet quarter notes} = \text{quarter note}$$

Piosenki w takcie ósemkowym

Pod Adamową miedzą

mel. ludowa

Pod A-da - mo - wą mie-dzą, je-dzą tam py - ry, je-dzą! U-pie-kli je w po-pie-le, da-li nam ma - ło wie-le.

Oj radzą

mel. ludowa

Oj ra-dzą z wio-sną ra-dzą, gdzie zie-mnia-ki za - sa-dzą. Czy za ol - szy-ną w do-le, czy przy na-szej sto - do-le.

W poniedziałek

mel. ludowa

Oj w po-nie-dzia-łek ra - no na sa-miuś-kie świę-ta, Oj wy-sie-dzi bia-ła ko-kosz żół-ciuś-kie kur-czę - ta.

Łza

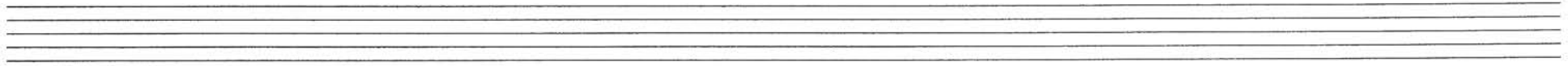
sł. Zinaida Zagnar

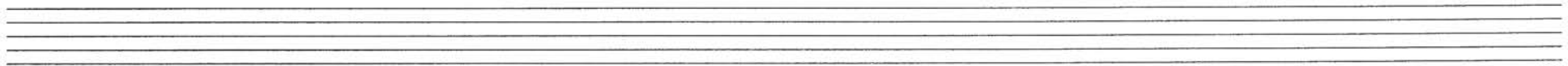
Co to jest py-tasz się, co z o-czu to - czy się? A to łyż kap, kap, kap to ro - sa smu-tku kap, kap.
Je-dna łza smu-tku łza, dru-ga łza sło - na łza. Pły-nie tak kap, kap, kap ta smu-tku łza kap, kap, kap.

Dyktanda melodyczne

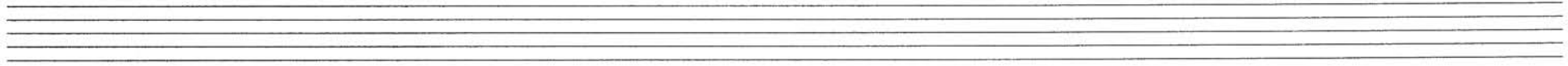
1.

2.

3.

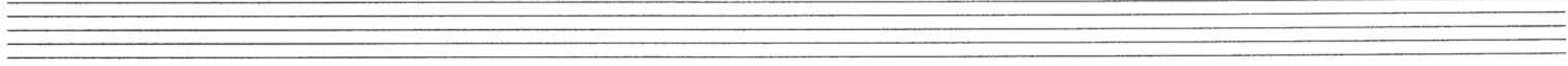
4.

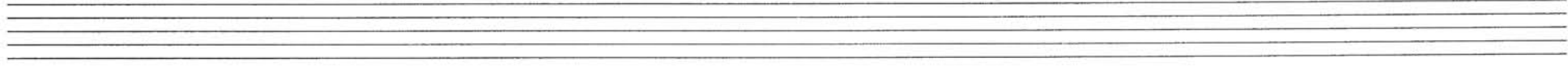
5.

6.

7.

Rozpoznawanie grup rytmicznych

Każda grupa rytmiczna ma swój numer.

W kratki wpiszcie kolejno odpowiednie numery rozpoznawanych grup, które nauczyciel wykona 2 razy.

1.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
3.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
4.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
5.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
6.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Rozpoznawanie grup rytmicznych

Każda grupa rytmiczna ma swój numer.

W kratki wpiszcie kolejno odpowiednie numery rozpoznawanych grup, które nauczyciel wykona 2 razy.

	1	i	2	i	
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2.												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
3.												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
4.												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
5.												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
6.												

Grupowanie nut w taktach

Wypełnij takty podaną liczbą nut.

4 6 3 5 4 8 6 2

2
4

9 6 3 7 4 2

3
4

6 7 8 12 9 2

6
8

3 2 6 4 5 3 4 1

3
8

14 12 6 7

4
4

12 17 7 4

5
4

7 9 3 1

6
4

Grupowanie nut w taktach

Wypełnij dowolnie takty, wykorzystując znane ci wartości rytmiczne, pauzy oraz grupy rytmiczne.

1.
2
4

2.
3
4

3.
6
8

4.
3
8

5.
4
4

6.
5
4

7.
6
4

Słowniczek muzyczny

Accelerando (accel) — coraz szybciej

Akcent — głośny dźwięk

Allegro — tempo szybkie

Andante — tempo wolniejsze od moderato

Basowy klucz F — znak muzyczny

Batuta — pałeczka dyrygenta

Cały ton — dwa półtony

Chromatyczne znaki — \sharp , \flat , \natural

Crescendo — coraz głośniej

Da capo al fine — od początku do znaku fine

Decrescendo — coraz ciszej

Diminuendo — coraz ciszej

Dominanta — V stopień gamy

Dorycka gama — rodzaj gamy molowej (str. 60)

Dynamika — siła dźwięku

Dyrygent — prowadzący orkiestrę

Eolska gama — rodzaj gamy molowej (str. 60)

Fermata — przedłużenie dźwięku

Forte *f* — głośno

Forma muzyczna — budowa utworu

Gama — osiem kolejnych dźwięków

Harmoniczna gama — rodzaj gamy molowej (str. 60)

Instrumentalna muzyka — na instrumenty

Interwał — odległość między dźwiękami

Kanon — forma muzyczna wielogłosowa

Klucz wiolinowy — skrzypcowy G — znak muzyczny na początku pięciolinii

Legato — płynne wykonanie dźwięków bez ich oddzielania

Ligatura — łuk łączący nuty

Ludowa muzyka — anonimowy kompozytor

Melodyczna gama — rodzaj gamy molowej (str. 60)

Metrum — miara taktu

Mezzo forte — *mf* — niezbyt głośno

Mezzo piano — *mp* — niezbyt cicho

Moderato — tempo umiarkowane

Następnik — muzyczne zdanie odpowiadające

Orkiestra — zespół muzyków

Piano — *p* — cicho

Polimetria — kilka oznaczeń metrycznych w tym samym utworze

Polirytmia — różne rytmy wykonane równocześnie

Poprzednik — muzyczne zdanie pytające

Słowniczek muzyczny

Portato — ciężkie staccato

Półton — najbliższa odległość muzyczna

Prowadzący dźwięk — VII stopień gamy

Przedtakt — niepełny takt

Rallentando — rall. — coraz wolniej

Rondo — forma muzyczna

Staccato — skrócenie i oddzielenie dźwięków

Subdominanta — IV stopień gamy

Synkopa — akcent

Tetrachord — połowa gamy

Tonika — I stopień gamy

Transpozycja — przeniesienie melodii do innej tonacji

Triada — trzy trójdźwięki na I, IV, V stopniu

Trójdźwięk — trzy dźwięki

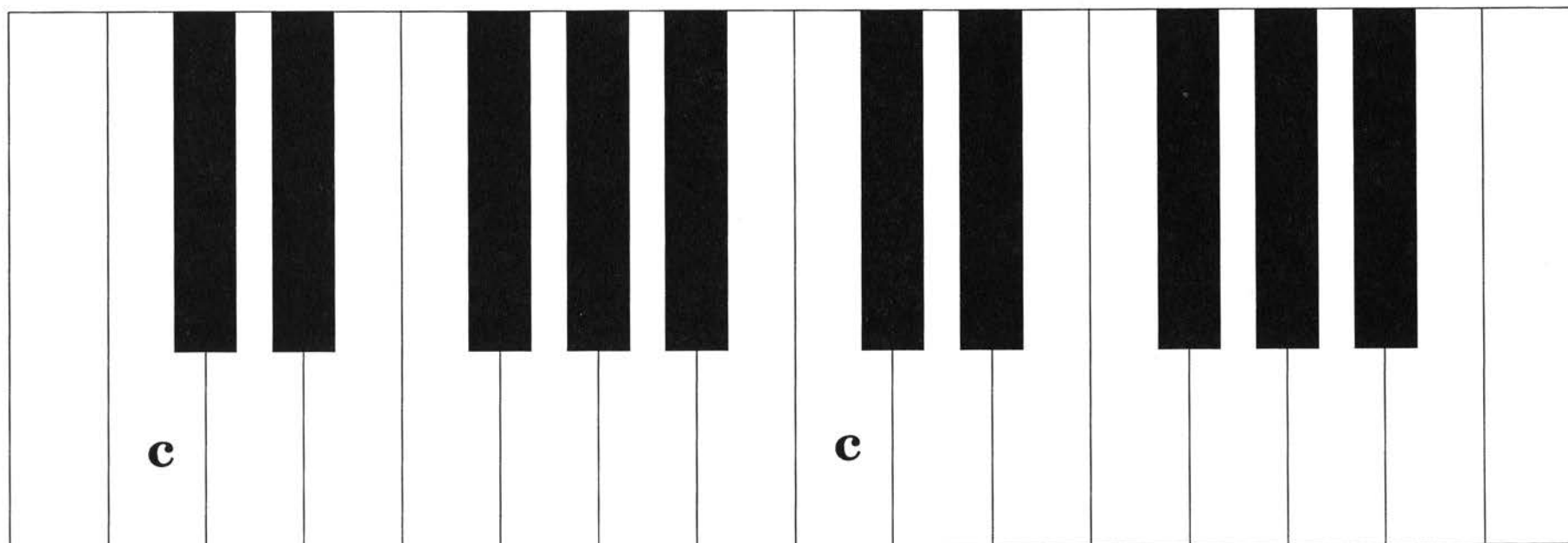
Unison — ten sam dźwięk w kilku głosach

Volta — jedno z zakończeń melodii

Wokalna muzyka — na głos ludzki

The page contains ten sets of blank musical staves, arranged vertically. Each set consists of five horizontal lines, providing a template for musical notation. The staves are evenly spaced and occupy most of the page's vertical space.

Sposoby realizacji ćwiczeń melodyczno-rytmicznych (dla nauczyciela)

1. Intonowanie toniki:
 - a) po kilku taktach,
 - b) po każdym takcie,
 - c) po każdym dźwięku.
2. Śpiewanie melodii z uzupełnieniem:
 - a) ćwierćnutowym,
 - b) ósemkowym,
 - c) szesnastkowym,
 - d) swobodnym.
3. Śpiewanie melodii od końca.
4. Śpiewanie melodii z akcentem na:
 - a) pierwszą miarę metryczną,
 - b) dowolną miarę rytmiczną.
5. Śpiewanie melodii z klaskaniem:
 - a) pulsu równych wartości rytmicznych,
 - b) grup rytmicznych.
6. Śpiewanie melodii z podziałem na role tzn.
 - a) jedno dziecko śpiewa wyłącznie ćwierćnuty z melodii,
 - b) drugie dziecko śpiewa wyłącznie ósemki itd.
7. Jedno dziecko śpiewa wyłącznie określony dźwięk, drugie inny itd.
8. Śpiewanie melodii w różnych tempach i nastrojach.
9. Śpiewanie melodii dwa razy szybciej lub dwa razy wolniej.
10. Śpiewanie melodii durowej ze zmianą na moll i odwrotnie.
11. Improwizowanie melodii do podanego rytmu.

Spis treści

1. Kaligrafia	3	30. Uzupełnienie tematów rytmicznych za pomocą trioli ..	44
2. Wartości rytmiczne dłuższe od ćwierćnuty	5	31. Interwały	46
3. Gamy durowe	6	32. Podwójna prędkość Pp, podwójne zwolnienie Pz	48
4. Triada	7	33. Melodie wykonywane 2 razy szybciej i 2 razy wolniej	53
5. Tetrachord	7	34. Podwójna prędkość i podwójne zwolnienie	54
6. Grupowanie nut w taktach	8	35. Rozpoznawanie interwałów	56
7. Grupy szesnastkowe	9	36. Gama molowa — minor, gama durowa — major	60
8. Rytmizowanie gamy	10	37. Tetrachordy w gamie molowej	61
9. Transpozycja	12	38. Grupy rytmiczne równe trzem ósemkom	62
10. Uzupełnienie ćwierćnutowe	13	39. Melodie molowe	64
11. Uzupełnienie ósemkowe	14	40. Piosenki molowe	65
12. Transpozycja	15	41. Takt ósemkowy $\frac{3}{8}$	66
13. Znaki chromatyczne #, b, q	18	42. Takt ósemkowy $\frac{6}{8}$	67
14. Wartości szybsze od ćwierćnuty	19	43. Piosenki w takcie ósemkowym	68
15. Trójdźwięk dur i moll	20	44. Gama C-dur i c-moll	69
16. Trójdźwięki w gamach C G D F B	21	45. Schematy melodyczne utrwalające nas w gamach	69
17. Synkopa	22	46. Zmiany taktu $\frac{3}{4}$ na $\frac{6}{8}$ i odwrotnie	70
18. Grupy rytmiczne w takcie dwumiarowym	23	47. Formy muzyczne A, AB, ABA	72
19. Kanon	25	48. Kaligrafia	73
20. Kanony	29	49. Rozpoznawanie ilości dźwięków granych równocześnie	75
21. Rondo	31	50. Dyktanda trójdźwiękowe	76
22. Rodno wokalne	32	51. Dyktanda interwałowe	79
23. Rondo rytmiczne	32	52. Dyktanda rytmiczne	82
24. Poprzednik i następnik	33	53. Rozpoznawanie form muzycznych	85
25. Polirytmia	34	54. Dyktanda melodyczne	86
26. Polimetria	36	55. Rozpoznawanie grup rytmicznych	89
27. Piosenki polimetryczne	38	56. Grupowanie nut w taktach	91
28. Przedtakt	41	57. Słowniczek muzyczny	93
29. Uzupełnienie szesnastkowe	43	58. Sposoby realizacji ćwiczeń melodyczno-rytmicznych ...	99